

materialiteten i sin analys. Främst hämtar hon inspiration från vetenskapsstudier, samtidigt skulle studien ha vunnit på att också föra in annan humanistisk forskning inom fältet. Vidare sätter avhandlingen ett centralt fokus på viktiga samtida frågor kring hur dessa medicinska samlingar ska förstås och vilken betydelse de idag har som känsligt kulturarv. Inom den kulturhistoriska forskningen är det en mycket central studie för att bättre förstå hur den medicinska vetenskapen kom att formeras under 1800-talet.

Kristofer Hansson, Malmö

Charlotte Engman: *Desires of Decoloniality and Museal Logics: Encounters between the Swedish Museum of Ethnography, democratic ideals, and contemporary audiences. Dekoloniala begär och museala logiker: Möten mellan Etnografiska museet, demokratiska ideal och samtida publik*. Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet 2023. 309 s., ill. ISBN 978-91-8070-061-0.

Hur ska etnografiska museer förhålla sig till sina äldre utomeuropeiska samlingar av föremål, fotografier och dokument? De är ofta hopbragda under tidfästa koloniala paradigm, införskaffade genom köp, via gåvor eller byte (fast kanske under asymmetriska förhållanden), ”funna” eller på annat sätt tillskansade med hänvisning till diverse logiker som kulturhistoriska nödvändigheter, kompletteringar eller etnografiska räddningsaktioner. Museimyndigheten Statens museer för världskultur (SMVK) har som ett av sina uppdrag att med utgångspunkt i de här samlingarna visa och levandegöra kulturer i världen, och som mål att främja interkulturell förståelse och tillgängliggöra kulturarvet. Men i museimagasinen ligger gamla maktrelationer

inkapslade i masker, vapen, totem, textilier, ceremoniellt laddade objekt och – för den delen – också i redskap, husgeråd och annat som tillhört vardagen i de världsdelar som hemsökts av insamlarna. För att inte tala om hundratals kranier och skelettdelar, nitiskt tillvaratagna och hemförda av såväl upptäcktsresande som missionärer. Det är som framgår inte några oproblematiske samlingar som fyllt magasinerna och med ambitionen att ställa frågor kring det här materialet har Etnografiska museet inom museimyndigheten SMVK i decennier arbetat för att etablera nya förbindelser och samverkansprojekt med en gång brandskattade nationer, folkgrupper eller diasporor.

Afrika Pågår är ett projekt i den här floran av ansatser, med ambitionen att med de afrikanska samlingarna som utgångspunkt ”skapa nya berättelser om den afrikanska kontinenten med och av svenskar med afrikanskt ursprung” (s 258.) och pröva att navigera mellan olika externa och interna intressegruppers förväntningar och ambitioner. Här har därför nya samarbeten inom och utom museiväggarna etablerats där praktiker kunnat debatteras och samlingarnas betydelser utforskas. Av SMVKs fyra museer förvaras lejonparten av det afrikanska materialet vid Etnografiska museet som därför varit hemmahamn för projektet. Av museets totalt 220 000 föremål finns här drygt 30 000 från den afrikanska kontinenten varav 18 000 från kongostaterna. Afrosvenska föreningsaktiva, forskare, konstnärer och aktivister engagerades i det metodutvecklande projektet, där bland annat ett särskilt utställningsrum skapades för att pröva idéer i olika fysiska former och kombinationer.

I sin studie kallad *Dekoloniala begär och museala logiker* undersöker Charlotte Engman hur och på vilka olika sätt verksamheterna inom projektet *Afrika Pågår* kan ses villkorade av olika museala begränsningar och arbetssätt. Författaren låter avhandlingen kretsa kring begreppet dekolonisering med ambitionen att visa hur samlingarna skapats i

en kolonial kontext, hur de liksom deras sam-lare speglar eurocentriska föreställningar och ideologier och i vad mån detta även upprätt-hålls genom olika museala praktiker.

Fältarbete och begränsningar

Avhandlingsförfattaren placerar, med sin in-riktning på museernas politiska och sociala roller, sin avhandling i fältet ”ny museologi” eller ”kritisk museologi” – och kombinerar eklektiskt olika teorier och metoder i hanteringen av sitt material. Empirin har skapats genom observationer, timslånga intervjuer med anställda (11 personer) och samarbetspartners (10 personer) samt förda anteckningar. Hon redovisar också – förutom en diger litteraturlista – en omfattande genomgång av internationella konventioner och regelverk, lagar, statliga instruktioner och publikationer, museimyndighetens regleringsbrev och styrdokument förutom tidningsartiklar, digitala källor och lokala arbetsrutiner. Eftersom det omfattande materialet och de olika tolkningsvarianterna blev alltmer översködliga tog författaren hjälp av ett digitalt analysverktyg (NVivo) för att underlätta tematisering och kodifiering.

Under en tidigare praktikperiod vid museet deltog hon i dokumentationsarbete och nedmontering av en föråldrad basutställning (*Sundi Mongo – en by i Kongo*, en gång skapad i samarbete med konstnären Anders Åberg) – erfarenheter som kom till användning i hennes masteruppsats 2015. Några år senare var hon tillbaka för att följa projektet *Afrika Pågår* som startat 2017 och till vilket hon anslöt året därpå. Här hade till en början ett dussintal deltidsmedverkande från olika avdelningar ingått i projektet, men antalet reducerades successivt. Efter sommaren 2019 hade projektteamet stått utan producent och reguljära möten i över sex månader och personalen förefaller ha varit pressad, jobbat mer än tilldelade procent och ängslats över varandras hälsa, men kunde ändå hålla styrfart tack vare entusiasm och starkt engagemang.

Och man tog sig vidare. Efter det sista mötet i januari 2021 och avknoppad personalstyrka bestod projektteamet av tre personer som nu hade att avrunda igångsatta delprojekt, sköta slutrapportering etcetera, medan författaren fortsatte att hänga vid, observera, anteckna och intervjua. Fältarbetet pågick alltså med varierande intensitet i tre till fyra år.

Fältarbetarens envishet premierades från 2019 med att hon fick tillstånd att delta i projektteamets möten. Här finns det mycket att fundera över – och det gör också författaren i kloka reflektioner kring hur forskarens närvaro kunde upplevas av de anställda och samarbetspartners, i vad mån debatt och meningsutbyten hämmades om man kände sig observerad, om det fanns risker för att forskaren genom sin närvaro påverkade det projekt hon studerade, och så vidare.

Författaren beskriver sig med rätta som en extern forskare av projektet *Afrika Pågår*. Externt finansierad räknades hon och studien inte in bland myndighetens övriga pågående projekt. Ändå fick hon alltså tillgång till och kunde delta i projektteamets interna möten, men med begränsningar som kunde leda till att hon i andra sammanhang blev stående utanför. I beskrivningen under rubriken ”Research Behind Locked Doors” (s. 65) verkar författaren lika uppbragd som Virginia Woolf blev då hon fick veta att ”kvinnor endast hade tillträde till universitetsbiblioteket i sällskap av akademiska lärare, om de inte var försedda med ett introduktionsbrev” (*Ett eget rum*, ellerströms förlag 2012, s. 18).

Också för den fältarbetande forskaren i vår egen tid förblev alltså olika utrymmen stängda. Men det berodde inte på att hon var kvinna eller saknade det i Oxford nödvändiga introduktionsbrevet, utan för att det var opraktiskt och obekvämt för museets tjänstemän att ha en medföljande forskare vid ärenden till någon kollegas tjänsterum. Forskarens outsiderposition förstärktes av att hon inte anförtröddes någon nyckel och därför oupphörligt måste be om tillstånd att delta

i olika möten. Hon kunde följaktligen inte på egen hand röra sig fritt i museet, men då hon ändå blev insläppt kunde anställda skoja om att hon adopterats och på så sätt förklara hennes närvaro för andra deltagare – och därmed också bekräfta hennes utanförskap. ”With keys, staff were in a position of power to decide how and when I would be let in” (s. 66).

Det framställs som om författaren upplevde den begränsade rörligheten som orättvis. Samma känsla frammanas då resultaten av hennes tidigare forskning inte tillräckligt tillvaratogs av projektmedverkande (s. 67) eller då hon studsades runt bland medarbetarna istället för att ges konkreta svar: ”I request visitor statistics and am shunted around emails chains bounced between different employees before it is established that such statistics do not exist” (s. 101). Som jag läser texten hade författaren under sin tidigare praktikperiod vid museet gjort sig väl bekant och fått förtroendet att arbeta ”back stage” med den viktiga föremålsdatabasen. Sannolikt gav detta henne nu – i sin nya roll som forskare på fältarbete – tillträde till professionella gemenskaper som annars hade varit ännu svårare att få tillgång till. Det var ju bra och välförtjänt, men det var inte en rimlig förväntan att som extern forskare få nyckel och fritt tillträde till arbetsplatsens alla angelägenheter och lokaler.

Projektet Afrika Pågå

SMVK liksom Etnografiska museet är programmatiskt tydligt i sin antirasistiska hållning, vars lågmälda credo genomsyrar kunskapsuppbyggnaden, samlingsförvaltningen och de publika verksamheterna. I såväl interna möten som i ständiga dialoger med omvärlden har repatriering av kulturarvsföremål kommit att ta allt större utrymme och resurser. Men en av avhandlingens slutsatser är att det finns såväl spänningar som inkonsistenser inom museets dekoloniseringsarbete. De snäva ekonomiska ramarna (bara hyrorna för myndighetens fyra museer lär ta bortåt 40% av anslaget) parade med den

marknadsanpassning som regelmässigt gäller museernas verksamheter är svåra att förenamede högt ställda idealen vad gäller inkludering och samarbeten. Detta fräter på förmågan att leva upp till de krav som ställs på en trygg auktoritativ lärande institution. Och kanske – undrar författaren – har den ambitionen redan övergivits och trovärdigheten också undergrävt av återkommande ifrågasättanden av samlingarna, hur de tillkommit och det rimliga i att de fortsatt används i utställningar och programverksamhet. För diasporor kan användandet kanske rentav ses som, och symbolisera, former av fortsatt kolonialt förtryck. Var gång de kulturpolitiska målen materialiseras i utställningar, böcker, film och programverksamhet via de laddade föremålen uppstår på så sätt nya frågor och friktioner.

När författaren närmade sig projektet i november 2018 hade som nämnts flera delar genomförts. Men nu hade alltså producenten slutat, ekonomin för utställningsdelen hade visat sig vara felkalkylerad liksom behovet av personalresurser och framtiden verkade osäker. Det låg i museets (och myndighetens) uppdrag att söka nya besökargrupper bland till exempel unga, minoritetsgrupper och människor med funktionsbegränsningar, men idén att attrahera till exempel afro-svenskar eller ”persons of African origin” visade sig svår att precisera och förverkliga. Kanske var det till och med så att afrika-svenskarna (hur de nu definierades) inte hade något särskilt intresse av att besöka ett museum som i huvudsak presenterade en svensk bild av den afrikanska kontinenten och som påminde om historiskt förtryck och kolonisation där man kände sig förminskad. Dessutom krockade museets högt ställda ambitioner vad gällde inkludering och mångfald med praktiska, ekonomiska och fysiska begränsningar.

Här kunde texten ha snuddat vid vad museibygnader i sig signalerar när de möter sina besökare med pompösa fasader och branta trappor (tänk på Historiska museet, Nordiska museet) eller väntar med trappan till

dess besökaren kommit innanför dörren (typ Världskulturmuseet och Nationalmuseum som ju har alla slags trappor). Etnografiska fastighet med sin faluröda träfasad och sitt välkomnande insteg är i det avseendet ett föredöme, men museet spelar förstås lika fullt på olika register och logiker för att hantera sin publik, vilka de är och hur de ska prioriteras. Detta kan skapa både missförstånd och feltolkningar, vilket tydliggjorts även i projektet *Afrika Pågår*. Ett sorglustigt exempel är det särskilda utställningsrum som skapades. Här har de gängse sobert dunkla utställningsmiljöerna ersatts med en inredning präglad av färgkaskader skapade av en brittisk-nigeriansk designer. Besökaren erbjuds sitta på kuddar och ta del av framlagd litteratur om till exempel afrikansk diaspora. Här skulle också – i en första version – besökarna kunna uttrycka önskemål via en interaktiv skärm, men som av kostnadsskäl ersattes av post-it-lappar. Krassa kostnadsramar och marknadsanpassning ställdes återigen mot ideal om demokrati och social inkludering. Då det färgsprakande rummet ”släckte” de omkringliggande utställningarna beslöts att avskärma entrén med ett skynke, men bland dem som ändå fann ingången tycks många ha förstått arrangemanget som ett barnrum. Missuppfattningen framgår av post-it-lapparnas önskemål om fler barnböcker, kanske något om djur och varför inte Harry Potter.

Projektet *Afrika Pågår* kan ses som ett försök att skapa något slags rättvisa eller kompensation genom att göra museets samlingar åtkomliga för afrikansk diaspora bosatt i Stockholm. Men som vanligt begränsas tillgängligheten av resursallokering, ”I suggest that money becomes articulated as a hegemonic force according to which the operations must adapt” skriver författaren bistert (s. 105). Och workshops är ju inte nödvändigtvis någon billig organisationsform: de kostar kontakt-, planerings-, genomförande- och restid och eventuellt också övertid förutom allehanda praktiska svårigheter att

skapa tillgänglighet. För att få framgångsrika föremålsdiskussioner lär man sig att gruppen inte bör vara större än tio personer och att workshops företrädesvis bör äga rum på helger då inbjudna deltagare kan komma loss. De bjuds på kaffe och dopp medan gruppen granskar och diskuterar föremål ur samlingarna – men ingen får betalt (förutom workshopledaren). De inbjudna ingår regelmässigt i de anställdas privata nätverk som i sin tur föreslår personer. Man samlar alltså redan intresserade och engagerade vilket väl knappast stödjer ambitionen att bredda och inkludera en vidare allmänhet. Att detta vilar på informella nätverk gör det också svårt att kontrollera och det är inte alla som accepterar inbjudan till workshops och avsätter en obetald lördagskväll på museet, som ligger åtskilliga kilometer från de tunnelbanelinjer i city som länkar till områden där de flesta ”black Stockholmers live. /.../ If making collections available to marginalised groups could be regarded as a form of heritage justice, then it could also be asked to whom this justice is available” (s. 198–199).

Det var också svårt att fastställa om afrikatemat verkligen drog en afrikansk (färgad) publik eftersom frågor kring etnicitet inte ställdes. Författaren ifrågasätter till och med om uppsåtet i stort verkligen varit att skapa reell delaktighet, eller om projektet i stället bör tolkas som en anslutning till kulturpolitiska mål och ideal (s. 95). Det var tydligt att besökare med afrikansk härkomst var underrepresenterade bland besökarna, men kring detta rådde enligt författaren en diskursiv tystnad. Forskarens frågor till personalen om i vad mån målgruppen nåddes och om det alls dokumenterades möttes av oförstående blickar. Här var ju ambitionen kvalitativ, inte kvantitativ, ”It’s not as if like I should walk in and count or anything like that” (s. 101). Samma undvikande tystnad präglade för övrigt svårigheterna att rekrytera en publikvärd till projektet. Någon yngre person med afro-svensk bakgrund var önskad, men

annonstexten förmådde inte formulera detta tydligt, utlysningen gav ett kleno resultat och drogs tillbaka.

Projektet *Afrika Pågår* gjorde det alltså inte lätt för sig i arbetet med att bearbeta museets svåra och laddade samlingar genom att inkludera andra röster och perspektiv i berättelserna om materialet. Här studerades normkritiskt såväl arkivtexter som utställningsskärmar, eller diskuterades aktivt glömda namn och sammanhang. Men författarens påstående att det först helt nyligen har uppmärksamats att samlingarna till stora delar är hopbragda under ett kolonialt paradigm (s. 251) är förstås felaktigt. Till museets nära historia hör hur den dåvarande chefen Karl Erik Larsson från 1970-talet enträget arbetade med att problematisera det koloniala arvet och lyfta frågor som "restoring cultures through feedback" (jfr Svenska UNESCO-rådet, *Återförande av kulturföremål*, 1976) för att finna modeller för olika former av repatriering – ett slags tillämpad dekolonisering. Inte heller tycks författaren vilja framhålla de många samarbeten som museet ingått (och ingår) i och som resulterat i återföranden till urbefolkningar och kulturarvsaktörer i Nord- och Sydamerika, Australien, Afrika och – inte minst – med Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

I stället framställs det i avhandlingen som om ingenting särskilt har hänt eller gjorts och fastslås med exemplifieringarna Saint-Barthélemy, New Sweden, transatlantisk slavhandel och Sápmi, följande: "And all along, the Museum of Ethnography has preserved collections from these places – collections that were made possible because of Swedish colonialism itself" (s. 252). Riktigt vad den kritiska forskaren menar att museet borde gjort utöver att ordna, vårda, visa, vetenskapligt bearbeta och aktivera samlingarna i olika former av samarbeten är oklart, men kunde tillförts den lista över önskvärda fortsatta studier som återfinns i avhandlingens slut.

Dammiga salar, klubbiga föremål och läckage
Etnografiska museet hamnar gärna i stryk-klassen då besöksiffror presenteras – det gäller såväl inom myndigheten (där det centralt placerade Medelhavsmuseet brukar leda bland stockholmsmuseerna) som i den vidgade konkurrensen (där närbelägna Tekniska museet alltid vinner). Enligt författaren har tidigare fokus på lärande och innehåll övergivits till förmån för den museimix av marknadsstänkande, branding, kundnöjdhetsanalyser och konkurrens som ibland satts på begrepp som "edutainment". Från min egen tid som museichef vid Etnografiska (och Sjöhistoriska – två svagpresterande museer vad gäller besöksnumerärer) minns jag visioner om välfyllda salar och ringlande köer av besökare. Vi kunde berätta skrönor om de besöksrika kollegornas framgångar genom liknelser med det stora bussbolaget som konstaterat att eftersom trafiken bara genererade kostnader och problem beslutade man att i stället fokusera på att sälja biljetter. Men det tycks nu på allvar vara så att bland kulturarvsinstitutionernas huvudmän ses kvantifierade beräkningar vanemässigt som synonymt med museets värde. Författaren redovisar hur detta bland de museanställda kan resultera i dystopiska scenarier där museet ses stängas eller slås samman med någon annan enhet. För projektet *Afrika Pågår* var oviljan (och oförmågan) att räkna in besökare och medverkande därför ett problem för ett mycket större sammanhang – men där kritiken möjligen mildrades genom hänvisning till projektets metodutvecklande kapacitet.

Museets verksamheter kan skildras som ett ständigt ordnande och görande. De rika samlingarna ska registreras, skötas och sorteras och insatta i program och utställningar ska de visas ha samhällsrelevans. Enligt författaren kan behovet av att vara aktuell och uppdaterad bli problematisk vid museer där samlingarna är åldriga och där det knappast bedrivits någon samtidsdokumentation – de har av någon beskrivits som institutioner "präglade av

permanens i hav av kreativ förändring”. Hela det etnografiska museiprojektet kan framstå som dammigt, vilket förstås måste avvärjas och där kanske dekoloniseringssträvanden kan verka som en uppstädning med medial potential. Det gäller att få upp farten via till exempel programverksamheten och kanske engagera coola aktörer till lika coola programaktiviteter. Och kan inte hela utställningar bytas i tillräckligt högt tempo så försöker man genom smärre justeringar ändå aktualisera dem om ekonomin tillåter. Den snudd på föremålslösa utställningen i *Afrika Pågår* var tänkt att uppdateras två gånger årligen, men det hände inte. Samma sju objekt fanns här utställda i januari 2019 som vid invigningen sju månader tidigare (s. 137). Att planera, diskutera, välja föremål, skriva texter, ordna ljus, montage och uppdatera webben – allt kostar tid och resurser och förmodligen underskattades här också anslagsbehoven.

Vad tyckte då projektdeltagarna om museets samlingar och vad som bör ske med dem? Det verkar som om flertalet betraktat de studerade föremålen som problematiska och även de anställda lutade åt att de borde återföras. Den hållningen ligger väl i tiden då det i dagarna blivit klart att regeringen – efter SMVKs förslag och fråga – beslutat att 39 av museets berömda Beninbronser äganderättsligt ska återföras till Nigeria. Det är väl dokumenterat att de rövades av brittiska trupper 1897 och sedan hamnat i olika europeiska samlingar, däribland kom ett 50-tal skulpturer (varav några med osäker proveniens) till Etnografiska. Men om repatrieringssträvanden generellt kan sägas att det ofta är svårt att veta var föremålen kan sägas höra hemma och alla återförandeprojekt väcker många och unika frågor: för vem betyder föremålen mest, vem kan göra anspråk på dem, är bevarandekonceptet alls universalt och kan kravställarna garantera föremålens fortsatta vård, etcetera?

En intressant aspekt på de laddade etnografiska samlingarna är föremålens ”klibbighet”, i betydelsen laddade med negativ identitet

eftersom de en gång kan ha stulits. Någon i gruppen av samarbetspartners kunde känna olust inför sådana föremål, medan andra uppskattade att objekt från det gamla hemlandet förvarades vid museet som ett slags ”ankare”. De anställda å sin sida vill förstås inte förknippas med klibbigheten och försöker i sin professionella roll gentemot publiken att förhålla sig neutrala. Det blir jobbigt om besökare ställer frågor om värdegrund och om man upplever sig hållas ansvarig för de gamla övergreppen om man inte tar ställning. Kanske kan klibbigheten till och med resultera i kritik över att någon ens vill arbeta på en så kontaminerad arbetsplats. Privat kan man uttrycka sin åsikt om detta, men inte på jobbet där man ju representerar myndigheten.

Inte bara föremålen utan också arkivalierna i sig kan vara belastade och riskera att läcka rasterterminologi mellan museets privata och publika rum. I de gamla arkivhandlingarna vimlar det av tidsmärkta begrepp och språkbruk, hänvisningar till rasbiologiska strömningar, ”stam”, ”ras-” och pejorativa ”n-ord” som riskerar att fästa sig i utställningstexter eller slinka ut i samband med digitaliseringsinsatser. Och att använda rasbegreppet riskerar ju att koppla institutionen till rasism. Det är alltså ett tätminerat material som museet kämpar med att desarmera i takt med löpande språk-, norm- och värderingsförändringar, som till exempel då man kortar utställningsnamnet ”Nordamerikas Indianer” till ”Nordamerika” (men missar att ändra i utställningstexten) eller då det pejorativa begreppet ”mulatt” oproblematiserat dyker upp i utställningen ”Kongospår” (trots faktacheck av en extern afrikanist).

Författaren summerar genom att konstatera att studiet här riktats mot processer i museipraktiken snarare än något slags utvärdering av färdiga resultat, och att hon kritiskt analyserat hur dekoloniseringsinsatserna i praktiken viktas mot andra skeenden i samhället, mot kulturpolitik, ekonomi och antirasistisk ideologi. Det framgår att den

ambitiösa ansatsen om social inkludering i projektet *Afrika Pågår* skapade spänningar mellan professionalism och amatörism då gränserna för vem som inkluderas i kunskapsuppbyggnaden tänjs eller förstärks. Är det ens möjligt (och önskvärt) att vidareföra de externa projektdeltagarnas kompletterande uppgifter till museets arkiv och registerkort? Hur ska gränslandet mellan museets auktoriserade föremålsbeskrivning och de inbjudna afrika-svenskarnas egna kunskaper kunna beträddas?

Afrika Pågår mötte problem i både bemaningsfrågor och annan resurstilldelning, i arkiv- och föremålssamlingarnas hantering, i målgruppsanalys och urval av samarbetspartners. Men projektet innebar också ett nytänkande och ifrågasättande av gängse museirutiner, det formade både eldsjälur och kritiker, och vid sidan av projektet producerades den här intressanta avhandlingen som säkert blir användbar i utformningen av framtida liknande ansatser. Det finns som framgått brister och förtjänster i såväl avhandlingen som det studerade projektet, men hur var det nu Heidenstam skaldade en gång: ”Det är skönare att lyss till en sträng som brast, än att aldrig spänna en båge.”

Anders Björklund, Saltsjö-Duvnäs

Frederik Wallenstein: *Muntlighet och minne. Sagatraditionen, kulturhistorien och det kulturella minnets blinda fläck*. Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap, Stockholms universitet 2023. 366 s. ISBN 978-91-8014-154-3.

Under minst hundra år har minnet varit föremål för ingående forskning och under de senaste decennierna har flera studier ägnats detta tema som ett sätt att försöka förstå det man under 1900-talet gärna kallat historielöshet. Berlinmurens fall och (Öst)Europas förändrade

politiska läge med postmodernismens tendenser till grundläggande förändringar i sättet att värdera livets komponenter kan eventuellt ses som bakgrunden till tankar om vilken roll en bristande traditionsmedvetenhet, nämligen minnet, kan leda till. Paul Ricœur, Pierre Nora, Jan Assmann och Aleida Assmann får tjäna som exempel på sådana forskare som varit inspirerande över många ämnesgränser från klassiskt humanistiska discipliner som historia till mera samtidsinriktade och samhällsrelevanta områden som exempelvis rättspsykologi eller vittnespsykologi. Hur man minns, vad man minns och varför man minns respektive hur, vad och varför man glömmet är naturligtvis viktiga teman för folklorister som ju studerar den sorts kultur som mer eller mindre helt och hållet bygger på att kunna minnas.

Frederik Wallensteins doktorsavhandling i religionshistoria *Muntlighet och minne. Sagatraditionen, kulturhistorien och det kulturella minnets blinda fläck* är en viktig pusselbit i försöken att förstå vad minne och erinran är. Wallensteins inlägg i debatten är en kritisk granskning av Heidelbergforskarna Aleida och Jan Assmanns livslånga arbete. Aleida Assmann är anglist medan Jan Assmann är egyptolog. Båda är litteraturhistoriskt bevandrade och konstruerar med hjälp av den uppsättningen av tankar sin teori om de två sätten att minnas, nämligen det omedelbara minnet som underhålls av konkreta föremål i vid bemärkelse och det kulturella minnet. Detta sistnämnda blir centrum för uppmärksamheten hos Wallenstein.

Författaren har noggrant satt sig in i den Assmannska teorin och funnit att den är god nog för studier av det kulturella minnet så länge man håller sig till skriftliga källor för hur ett verk lever vidare genom seklerna. Problem uppstår dock, menar Wallenstein, om man som utgångspunkt för studiet av det kulturella minnet tar den muntliga traditionen. Det har Assmanns också insett och behandlar kanske därför detta område styvmoderligt, menar Wallenstein. Hans huvuduppgift blir därför